

ÖĞRETMEN ANLATILARINDA İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ¹

EXAMINATION OF UNDESIRABLE STUDENT BEHAVIORS IN TEACHER NARRATIVES

Metin AĞASOYLU²
Faysal ÖZDAŞ³

Öz

İstenmeyen öğrenci davranışları okullarda geçmişten günümüze devam eden problemlerden biridir. Bu problemin tanınması okullar için önemlidir. Bu araştırma, öğretmenlerin öğrencilik yıllarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Şırnak il merkezinde, farklı okul kademelerinde farklı branşlarda görev yapan 56 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin en sık karşılaştıkları istenmeyen davranışlar; akran şiddetine maruz kalma, öğrenciler arasında yaşanan kavgalar, öğretmenlerin fiziksel şiddeti ve akran baskısıdır. İstenmeyen davranışlarla karşılaşan öğretmenlerin nasihat ettikleri, öğrencileri uyardıkları, kimi öğretmenlerin bu davranışları önemsemedikleri kimi öğretmenlerin de öğrenciler için resmî prosedürleri işlettikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin istenmeyen davranışları kontrol etmek için öğrenci ve aileleriyle iletişim kurdukları, nasihat ve uyarıda buldukları, resmî işlemlere başvurdukları ve tepkisel davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenler genel olarak, bu yaşantılardan mesleki tecrübe edindiklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: İstenmeyen davranışlar, öğretmen anlatıları, öğretmen, öğrenci

Abstract

Undesirable student behaviors are one of the problems that continue in schools from the past to the present. Recognition of this problem is important for schools. This research aims to reveal the undesirable student behaviors that teachers encounter during their student years. Qualitative research method was used in the research. The study group of the research consists of 56 teachers working in different branches at different school levels in the city center of Şırnak in the 2019-2020 academic year. The study group was formed by the maximum variation sampling method. According to the results of the research, the most common undesirable behaviors that encountered are; exposure to peer violence, fights between students, physical violence of teachers and peer pressure. It has been determined that the teachers who encountered with undesirable behaviors wise and warn students, while some of them do not ignore about these behaviors, the others apply official procedures about students. Also, teachers act reactional and communicate with the students and their parents to control students' undesirable behaviors. As a result of the research, teachers generally stated that they gained professional experience from these experiences.

Keywords: Undesirable behaviors, teacher narratives, teacher, student

¹ Bu makale birinci yazarın lisansüstü dönem projesinden üretilmiştir.

² metinagasoylu@hotmail.com

³ Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, faysalozdas@artuklu.edu.tr

1. GİRİŞ

Bireyin davranışlarını istendik yönde değiştirmeyi sağlayan temel öğelerin başında öğretmen gelmektedir. Öğretmen mesleki ve kişisel özelliklerini kullanarak öğrencilerini etkilemekte, onların olumlu ya da olumsuz davranış kazanmalarına sebep olabilmektedir (Semerci & Semerci, 2004). Aynı zamanda öğretmen; eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede, eğitim ortamlarının düzenlenmesinde belirleyici ve yönlendirici bir role sahiptir. Bu özelliği ile öğretmenlerin, eğitim ortamının en önemli ve etkili öğesi olduğu söylenebilir (Demirtaş, Cömert & Özer, 2011). Bu açıdan bakıldığında öğretmenler bir ülkenin geleceğinin mimarları olarak adlandırılabilir. Ülkenin kalkınması, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, toplumsal huzur ve sosyal barışın sağlanması, bireylerin sosyalleşmesi gibi birçok alanda öğretmenlerin önemli görevler üstlenmesi beklenmektedir (Özden, 1999). Öğretmenler sadece bilişsel becerileri kazandırmazlar, aynı zamanda duyguları yönetme konusunda da çaba içerisindedirler (Ladd & Sorensen, 2017; Rice, 2013). Süreç içinde öğretmenler, öğrencilerin karakter, disiplin, merak ve bazen bilişsel olmayan beceriler olarak adlandırılan diğer kapasitelerini geliştirmek için çaba harcamaktadırlar (Rice, 2013).

Okul, eğitimin geleceği açısından önemli ve stratejik bir öneme sahiptir. Okulda her türlü tedbir alınmasına rağmen istenilmeyen öğrenci davranışlarına rastlamak mümkündür. Okullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında çok sayıda faktör etkili olmaktadır. Okuldaki uygulamalar, öğretmen tutum ve davranışları, okulun fiziki koşulları, okul iklimi, öğrenme-öğretme sürecindeki uygulamalar, çocuğun geçmiş yaşantısı ve ailesi gibi etkenler istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında rol oynamaktadır (Özdaş, 2013). İstenmeyen öğrenci davranışları, öğretmenlerin stres kaynakları arasında yer almakta (Aldrup, Klusmann, Lüdtke, Göllnerb & Trautwein, 2018), okulun amaç ve güvenliğini tehdit edip, sınıf yönetimini zorlaştırmakta, öğretmenler ve öğrenciler için de önemli bir kaygı ve stres kaynağı olmaktadır (Akpınar & Özdaş, 2012). İstenmeyen davranışlar, öğrenme öğretme sürecindeki işbirliğinin azalmasına da sebep olabilmektedir (Charles & Senter, 2005). Etkili bir öğrenme ortamı oluşturmanın temel koşullarından biri, öğretmenin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmesidir (Kazu, 2007). Öğrenme sürecindeki öğrenci davranışları, sınıf yönetiminde başarı veya başarısızlığın önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Siyez, 2009). Okulda ve sınıfta oluşturulan kurallara aykırı olan, öğrenme öğretme süreçlerinin etkinliğini sekteye uğratan bütün davranışlar, istenmeyen davranışlardır (Öztürk, 2019). Başka bir tanımda da istenmeyen davranış, okulun eğitsel çabalarını engelleyen, sınıfta etkinliklerin aksamasına yol açan, düzeni bozan, problem davranışlar olarak ifade edilmiştir (Başar, 2016). Bu davranışlar, sınıf yönetimini olumsuz yönde etkilemekte ve öğretmen çalışmalarını engelleyen etkenlerin başında gelmektedir (Babad, 2009). İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla uğraşmak öğretmenlerin çok fazla zamanını almakta ve öğrenme sürecini olumsuz etkilemektedir (Al Qahtani, 2016). Öğrenme sürecindeki öğrenci davranışları, sınıf yönetiminde başarı veya başarısızlığın önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Siyez, 2009).

Araştırma sonuçlarında, öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaştıkları, bu davranışların öğrenme-öğretme sürecini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir (Balay & Sağlam, 2008; Siyez, 2009; Demir, 2013; Özdaş, 2013; Külekçi Akyavuz, 2019). İstenmeyen davranışlar, okullarda sorun oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu sorunlarla, ilgili kişilerin yüzleşmesi gerekmektedir. Bu durum öğrencilerin öğrenmelerini,

sosyalleşmelerini ve gelişimlerini sağlıklı sürdürebilmeleri açısından önemlidir. Bu açıdan bakıldığında yöneticilerin, öğretmenlerin, okulda ve sınıfta disiplinin sağlanması için istenmeyen davranışlarla başa çıkmaları önem arz etmektedir (Akpınar & Özdaş, 2013a). İlgili alanyazın incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarının birçok nedeninin olduğu görülmektedir. Örneğin, Demir (2013) tarafından yapılan araştırmada istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri arasında ailelerin ilgisizliği, televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarında sergilenen şiddet olayları gelmektedir. Okulun fiziki özellikleri ve sosyal yapısı (Öztürk, 2019), ergenlik sorunları, okul yönetiminden kaynaklı sorunlar, öğrencilerden kaynaklı sorunlar (Çimen & Karaboğa, 2015), akademik başarısızlık (Cemaloğlu, 2007), fiziksel ve sözel şiddet (Arslan, 2019) istenmeyen öğrenci davranışlarının diğer nedenleri arasında sayılmaktadır.

İstenmeyen öğrenci davranışları, öğrencilerin öğrenmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu davranışların varlığı aynı zamanda öğretmenlerin etkili bir öğrenme ortamı oluşturmaya engel olabilmektedir (Marzano, Marzano & Pickering, 2008; Türnüklü, Zoraloğlu & Gemici, 2001). İstenmeyen öğrenci davranışları, öğrenciler üzerinde fiziksel ve psikolojik sorunlara da sebep olabilmektedir (Başar, 2016). İstenmeyen öğrenci davranışları bir olgu bütün okul kademelerinde yar almaktadır. Bu durum geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Mevcut okullarımıza yönelik istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili çalışmalar sıklıkla yapılmaktadır. Ancak geçmişte bu davranışların neler olduğu, bu davranışları yönetme ve bunun sonucunda nasıl tepkilerle karşılaşıldığı ile ilgili sınırlı sayıda çalışma söz konusudur (Akpınar & Özdaş, 2013a; Akpınar & Özdaş, 2013b; Gündüz, 2015). Bundan hareketle öğretmen anlatılarına dayalı istenmeyen öğrenci davranışlarının incelenmesi önem arz etmektedir. Geçmişte yaşanan sorunları tespit etmek ve bu sorunlara karşılık geliştirilen önerileri bilmenin geleceği planlamada önemli avantajlar sağlayacağı düşünülmektedir.

İstenmeyen öğrenci davranışları sadece günümüz okullarının problemi değildir. Geçmişte de bu sorunların yaşandığı alanyazından anlaşılmaktadır. Ancak zamanla bu davranışların görülme sıklıkları ve çeşitleri farklılaşabilmektedir. Değişen koşullara göre öğretmen ve okul yöneticilerinin davranışlarında değişiklik olabilmektedir. Yine koşullara göre bu davranışları yönetmek için farklı yaklaşımlar, yöntemler kullanılabilir. Bu araştırma, şu an öğretmenlik mesleğini icra eden öğretmenlerin öğrencilik yıllarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Zorunlu eğitim kademelerinde okurken sınıfınızda ne tür istenmeyen davranışlar vardı?
2. Öğretmenlerinizin istenmeyen davranışlara karşı tutumları nasıldı?
3. Öğretmenlerinizin istenmeyen davranışlara karşı tutumları öğrencileri nasıl etkilerdi?
4. Öğretmenleriniz bu davranışları ortadan kaldırmak ya da azaltmak için neler yaptı?
5. Bu anı veya anılar mesleki yaşantınızı nasıl etkilemektedir?

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan anlatı araştırması deseni kullanılmıştır. Anlatı araştırmaları, insanların bir konuya ilişkin deneyimlerini yaşamış oldukları hikâyelerle incelemektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2012). Bu tür araştırmalarda, yaşanan olayların sistematik bir şekilde sınıflandırılması ve anlamlandırılması sağlanmaktadır (Elliot, 2005). Bu araştırmada, öğretmenlerin geçmişte

yaşadıkları olaylar incelenmiştir. Kişisel anlatılarla yaşanan olayları, bu olayları sırasında gösterilen tepkiler, bu tepkiler sonucunda öğrencilerin yaşadıkları ve bütün bunların şuan icra edilen öğretmenlik mesleğine olan etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu tür örnekleme problemleri konu olan durumla ilgili örneklemin benzeşik, değişken ve farklı durumlardan oluşması beklenmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu amaçla verilerin toplanması sürecinde maksimum örneklem türünü sağlamak için farklı okul kademeleri, cinsiyet ve kıdem gibi değişkenler dikkate alınmıştır. Çalışma grubundaki katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

2.1. Çalışma Grubu

Tablo 1. Katılımcılara ait kişisel bilgiler

Değişken	Alt Değişken	n
Okul Kademesi	İlkokul	17
	Ortaokul	11
	Lise	28
Cinsiyet	Kadın	25
	Erkek	31
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	35
	6-10 yıl	9
	11-15 yıl	11
	16 yıl ve üstü	1

Araştırmanın çalışma grubunu Şırnak il merkezine bağlı 10 okulda görev yapan 56 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenler okul kademesine göre incelendiğinde 17 kişinin (%30,36) ilkokul, 11 kişinin (%19,64) ortaokul ve 28 kişinin (%50,00) lise düzeyinde öğretmenlik yaptıkları görülmektedir. Cinsiyetlerine göre incelendiğinde, çalışma grubunun 25’inin (%44,64) kadın ve 31’inin erkek (%55,36) öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Mesleki kıdemlerine göre incelendiğinde 35 öğretmenin (%62,50) 1-5 yıl arası mesleki, 9 öğretmenin (%16,07) 6-10 yıl arası, 11 öğretmenin (%9,64) 11-15 yıl arası ve 1 öğretmenin de (%1,17) 16 yıl ve üstü kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Buna göre okul kademesi olarak en yüksek yoğunluğa sahip öğretmenlerin lise düzeyi öğretmenler olduğu, cinsiyet açısından erkek öğretmen katılımcıların daha fazla olduğu, mesleki kıdem açısından da 1-5 yıl arası öğretmenlik tecrübesi olan öğretmenlerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada veriler, görüşme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Form araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Görüşme formunun oluşturulması için alan taraması yapılmış, uzman görüşü alınmıştır. Oluşturulan sorular 10 öğretmenle paylaşılmış, gelen dönütlere göre sorulara son şekli verilmiştir. Görüşme formunda üçü kişisel bilgiler, beşi araştırmanın alt amaçları ile ilgili olmak üzere sekiz soru yer almaktadır. Araştırmacılar, görüşme formunu kullanmak için gerekli izinleri almışlardır. Görüşme için Şırnak il merkezindeki okullar ziyaret edilmiş ve farklı okul seviyelerindeki ve farklı branşlardaki öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Veriler, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Öğretmenlere formlar dağıtıldıktan sonra nasıl dolduracakları hakkında açıklamalar yapılmıştır. Öğretmenlere görüşme formundaki sorulara

yazılı cevap vermeleri istenmiştir. Soruların cevaplandırma süresi ortalama 15-20 dakikadır. Görüşme formu araştırmacı tarafından öğretmenlerden alınarak arşivlenmiştir. Görüşme formu 72 öğretmen tarafından doldurulmuştur. Formlardan bazıları eksik veya yanlış doldurulduğu için kullanılmamıştır. Çalışmada kullanılan toplam form sayısı 56'dır.

2.3. Verilerin Analizi

Öğretmen görüşlerine dayalı elde edilen verilerin analizinde, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin belli kurallara göre kodlanıp özetlendiği sistematik ve yenilenebilir analiz tekniğidir (Büyüköztürk, vd., 2012). İçerik analizi ile ilgili yapılan işlemler, benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmektedir. Süreç, temelde verileri okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenleme ve yorumlamaya dayanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırma verilerinin analizi sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğretmenlerden toplanan veriler kodlanmış ve kodlardan temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan kod ve temalar bulgular kısmında tablolar hâlinde verilmiştir. Verilerin toplanması sürecinde katılımcılardan kişisel bilgiler talep edilmediği için görüşme formlarına rakam verilerek kodlanmıştır. Kodlamada harf öğretmeni, sayı ise görüşme formunun sırasını göstermektedir. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak bulgular kısmında bu alıntılara yer verilmiştir. Araştırma verileri kodlanmıştır. Kodlama yapılırken kodlar arasındaki tutarlığın hesaplanması için araştırmacılar tarafından güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Hesaplama için Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen "Uyuşum Yüzdesi Formülü" kullanılmıştır. Buna göre hesaplama şu şekilde yapılmıştır: $Güvenirlik = \frac{Görüş\ birliğı}{(Görüş\ birliğı + Görüş\ ayrılığı)} \times 100$ 'dür. Uyuşum yüzdesinin %70 ve üzerinde olması kodlama güvenilirliği için yeterlidir (Yıldırım & Şimşek 2018). Araştırmacıların, bu formül aracılığıyla kodlama uyumu yüzdesinin 0.86 olduğu tespit edilmiştir.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması düzeyi, araştırma sonuçlarının inandırıcılığını belirleyen temel ölçütler arasında sayılmaktadır. Araştırmada veri toplama sürecinde katılımcıların seçiminde gönüllülük esaslı ölçütü kullanılmıştır. Katılımcıların gönüllü olmaları ve verilerin katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek toplanması araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğini sağlama açısından önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Geçerlik ve güvenilirliği sağlama amacıyla bazı hususlar göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcı teyidi geçerlik için önemli bir ölçüttür. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden sonra kendilerinden teyit alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı oluştururken ilgili alanyazın taranmış ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Görüşme formu uygulanmadan önce alan uzmanı görüşlerine sunularak düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmacılar araştırmanın bütün aşamalarında şeffaf davranmışlardır. Bulgular sunulurken öğretmen görüşlerine dayalı doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Öğretmen anlatılarında istenmeyen öğrenci davranışlarının incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgulara ilişkin araştırmanın alt amaçları sunulmaktadır. İstenmeyen öğrenci davranış türlerine ilişkin öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların geçmişte karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranış türleri

Tema	Kodlar	f
Fiziksel	Akran şiddetine maruz kalma (25), Öğrenci ile kavga etme (16), Okul malına zarar verme (3)	44
Psikolojik	Akran baskısı (12), Küfür (7), Küçük düşürücü davranış (6), Tehdit (4), Gürültü (3), alay etme (3)	25
Sözel	Hakaret (5), Sözlü şiddet (5), Fikir empoze etme (1) Madde Kullanımı (1)	12
Toplam		81

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların ilkökul, ortaokul ve lise yıllarında çeşitli istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaştıkları görülmektedir. Katılımcıların öğrencilik yıllarında karşılaştıkları bu davranışlar fiziksel şiddet davranışları, psikolojik şiddet davranışları ve sözel şiddet davranışları olmak üzere üç tema altında değerlendirilmiştir. Öğretmenler, fiziksel şiddet davranışları teması altında akran şiddetine maruz kaldıklarını, kavga ettiklerini, okula zarar verdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, öğrencilik yıllarında psikolojik şiddetle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar, ayrıca akran baskısına maruz kaldıklarını, küfür, küçük düşürücü davranışlar, tehdit, gürültü gibi olumsuz davranışlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların sayıca az bir kısmı da öğrencilik yıllarında sözel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu şiddet türünde hakarete uğradıklarını ve sözlü şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu hususta katılımcı görüşlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Ö1 Coğrafya Öğretmeni “*Sınıfta bazen kavga eder bazen de birbirlerine küfrederlerdi.*”

Ö5 Tarih Öğretmeni “*Lise yıllarında öğretmene karşı saygısızlık ve ders esnasında öğrenciler arasında tartışma ve kavgalar en çok belirgin olan davranışlardı.*”

Ö6 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni “*Sınıfta kavga öğretmene karşı sözlü şiddet vardı.*”

Ö21 Sınıf Öğretmeni “*O yıllarda hakaret tarzı konuşmalar vardı. Bazı öğretmenler öğrencileri yok sayarlardı.*”

Ö25 İngilizce Öğretmeni “*Akran zorbalığı, gereksiz fiziksel şiddet (kola, bacağa vurma, kafaya tokat gibi) vardı.*”

Ö29 Sınıf Öğretmeni “*Şakalaşma adı altında sürekli sataşmalar, kavgaya varacak düzeyde itişme- kakaşma vardı.*”

Ö31 Kimya Öğretmeni “*Öğrenciler arası zorbalık, kötü alışkanlık içeren madde kullanan öğrenciler vardı.*”

Ö52 Sınıf Öğretmeni “*Lise yıllarında daha çok dalga geçme ve küçük düşürücü hareketler vardı.*”

Ö56 Görsel Sanatlar Öğretmeni “*Öğrenciler arası kavga, okul eşyalarına zarar verme olurdu.*”

Katılımcıların, öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tepkilerinin nasıl olduğu sorusuna verdikleri cevapların dağılımları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İstenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin tepkileri

Tema	Kodlar	f
Olumlu tepki gösterme	Nasihat etme (18), Okul yönetiminden yardım alma (7), Sorunu çözmek için uğraşma (4), Öğrencilerle iletişim kurma (2), Rehberlik servisinden yardım alma (2), Aile ile iletişime geçme (1)	34
Olumsuz tepki gösterme	Olumsuz şekilde uyarma (8), Önemsizleme (8), Disiplin kuruluna sevk etme (7), Sert tutum gösterme (6), Notla cezalandırma (5), Görmezden gelme (4), Fiziksel müdahale (4), sözle cezalandırma (4), Psikolojik şiddet gösterme (4)	52
Toplam		86

Katılımcılardan, öğrencilik yıllarında öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tepkilerinin nasıl olduğunu ifade etmeleri istenmiştir. Tablo 3’te öğretmen görüşleri olumlu tepki gösterme ve olumsuz tepki gösterme şeklinde iki tema altında toplanmıştır. Öğretmen görüşlerinden bazı aşağıda sunulmuştur. Olumlu tepki gösterme teması ile ilgili olarak öğretmen görüşlerinin bazıları şu şekildedir:

Ö1 Coğrafya Öğretmeni “Öğretmenlerin bazı tutumları sertti, kendileri sorunu çözerlerdi. Bazıları da idare yardımıyla sorunu çözmeye çalışıyordu.”

Ö2 Elektrik-Elektronik Öğretmeni “Öğretmenler bize karşı saygılıydı. İyiliğimizi düşünen davranışlar sergiliyorlardı.”

Ö4 Elektrik-Elektronik Öğretmeni “Öğretmenlerin gösterdikleri olumlu ilgi öğrenciler tarafından hoş karşılanırdı”

Ö10 Tarih Öğretmeni “Öğretmen öğrenciyi uyarıyor, ailesiyle iletişime geçerek duruma müdahale ediyordu.”

Ö27 Tarih Öğretmeni “Öğretmenlerimiz bu durumu fark ettiklerinde öğrencilerle sınıfta genel bir konuşma yapıyorlardı ve uyarılarda bulunuyorlardı. Ayrıca sınıf dışında şiddet uygulayan ve şiddete maruz kalan kişileri rehberlik servisine yönlendiriyorlardı.”

Ö43 Matematik Öğretmeni “Çok tecrübeli öğretmenlerle ders işleniyordu. Öncelikle kendileri konuşarak iletişim kurmaya çalışıyorlardı. Gerektiğinde durum idareye iletiliyordu.”

Katılımcıların önemli bir kısmı öğretmenlerinin öğrencilerin istenmeyen öğrenci davranışlarına olumsuz tepkiler verdiklerini belirtmişlerdir. Olumsuz tepki gösterme teması ile ilgili olarak öğretmen görüşlerinin bazıları şu şekildedir:

Ö6 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni “Öğretmenler bu tür sorunlu öğrencileri fiziksel müdahale ile ya cezalandırır ya da öğrenciyi idareye götürüp duruma müdahale ederlerdi.”

Ö7 Elektrik-Elektronik Öğretmeni “Bazı hocalarımız yapıcı olmaya çalışırken, bazılarının da umurunda değildi bu durum.”

Ö26 İngilizce Öğretmeni “Çok fazla üstümüze gelirlerdi, cezalandırma yöntemi kullanırlardı.”

Ö30 Fizik Öğretmeni “Katı bir disiplin anlayışı hâkimdi, disiplin kurluna sevk ederlerdi.”

Ö32 Sınıf Öğretmeni “Öğretmen okul idaresine bildirir, okul idaresi nasihat ederdi. Görmezden geldikleri de olurdu, bazen de sözlü şiddet ile müdahale ederlerdi.”

Ö34 Sınıf Öğretmeni “Fiziksel şiddete karşı çok net tutumları yoktu. Genellikle görmezden gelinirdi. Psikolojik şiddette ise öğrencileri destekleyerek şiddet uygulamalarına karşı cezaya varan tutumlar sergilenirdi.”

Ö35 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni “Öğrencilere karşı cezai işlemler uygulanırdı, okuldan uzaklaştırma gibi.”

Ö37 Kimya Öğretmeni “Önce güzel bir şekilde uyarırlardı, devamı halinde not tehdidi yaparlardı.”

Katılımcıların, öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı tutumlarının kendilerini nasıl etkilediği sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı gösterdikleri tepkinin öğrencilere etkisi

Tema	Kodlar	f
Olumlu	Olumlu etkileme (21), İstenmeyen davranışlarda azalma (8), sınıfta kurallara uyma (3)	32
Olumsuz	Sorunu bir süre ortadan kaldırma (10), kendini değersiz hissetme (7) Dersi sevmeme (6), Umursamazlık (7), Okulu sevmeme (6), Özgüven eksikliği (6), Caydırıcı olma (4), Erkek öğrencileri olumsuz etkisi (3), Öğretmeni sevmeme, (3) Ders çalışmama (2), Okul terki (1)	55
Toplam		87

Katılımcılardan, öğrencilik yıllarında öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tepkilerinin kendilerini nasıl etkilediğini ifade etmeleri istenmiştir. Tablo 4’te öğretmen görüşleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tema altında toplanmıştır. Öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur. İstenmeyen öğrenci davranışlarına olumlu tepki gösteren katılımcıların görüşlerinin bir kısmı aşağıda belirtilmiştir.

Ö4 Elektrik-Elektronik Öğretmeni “Öğretmenlerimizin gösterdikleri olumlu ilgi öğrenciler tarafından hoş karşılanırdı.”

Ö7 Elektrik-Elektronik Öğretmeni “Yapıcı hocalarımız sayesinde durumunu düzelden çok olurdu.”

Ö8 Felsefe Öğretmeni “İstenmeyen davranışların tekrar etme girişimi azaltıyordu.”

Ö11 İngilizce Öğretmeni “Öğrenciler olumlu yönde etkilenirdi. Çünkü öğrenci sınıf içerisinde uyarıldığında fark ederdi.”

Ö27 Tarih Öğretmeni “Öğrencileri için öğretmenin tutumu onların bu tür davranışlarını tamamını engellemese de azaltıyordu.”

Ö41 Sınıf Öğretmeni “*Sulh şeklinde yaklaşımları istenmeyen davranışları ortadan kaldırmak için etkili oluyordu. Nasihat ve ikazları olumlu yönde etkiliyordu.*”

Ö43 Matematik Öğretmeni “*Öğrenciler öğretmenlerden çekinirlerdi. Öğretmenlerin onlar için uğraştıklarını gördükçe sıkıntılı öğrencilerde düzelme oluyordu.*”

Ö50 İngilizce Öğretmeni “*Öğretmenler istenmeyen davranışlara uygun bir dilde karşılık verdiğinde soruna çözüm buluyorlardı.*”

Katılımcıların önemli bir kısmı, öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı gösterdikleri tepkinin öğrencileri olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda katılımcı görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö4 Elektrik-Elektronik Öğretmeni “*Genellikle öğretmen yapabilirse fiziksel müdahalesi olurdu. Bu durum diğer öğrencilerde dolaylı cezaya, olumsuz duyguya sebep olurdu, caydırıcı olurdu.*”

Ö13 Felsefe Öğretmeni “*İdareden çekinen öğrencilerde bazı davranışlar bastırılır, bazı davranışlar da hiç yapılmaz ya da az yapılırdı.*”

Ö14 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni “*Öğretmene karşı olumsuz duygular oluştururdu.*”

Ö24 İngilizce Öğretmeni “*Öğretmenlerin müdahalesi bazı durumlarda tersine etki yaratabiliyordu.*”

Ö33 Sınıf Öğretmeni “*Kalıcı sonuçlar doğurmuyordu. Çünkü kalıplaşan davranışlar kolay kolay sönmüyordu.*”

Ö34 Sınıf Öğretmeni “*Öğretmen alaycı ya da dışlayıcı davrandığında öğrenci öğretmenden uzaklaşır, öğretmen yol gösterici davrandığında ise öğretmen kahramanlaşırdı.*”

Ö36 Sosyal Bilgiler Öğretmeni “*Öğrenciyi dersten ve okuldan daha fazla uzaklaştırırdı. Öğrenci umursamamaya devam ederdi.*”

Ö43 Matematik Öğretmeni “*Öğrenciler öğretmenlerden çekinirdi. Öğretmenlerin onlar için uğraştıklarını gördükçe sıkıntılı öğrencilerde düzelme olurdu.*”

Katılımcıların, öğretmenlerinin bu davranışları ortadan kaldırmak ya da bu davranışları azaltmak için yaptıkları çalışmalar Tablo 5’te değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin istenmeyen davranışları kontrol etmek için yaptıkları çalışmalar

	Kodlar	f
İletişim kurma	Velileri bilgilendirme (18), İdare ve veli ile iletişim hâlinde olma (8), Öğrencilerle konuşma (2)	28
Nasihat etme/ Uyarma	Nasihat etme (18), Öğrencileri uyarma (8), görev verme (2)	28
Resmi işlemlere başvurma	İdareye şikâyet etme (14), Rehberlik servisine yönlendirme (4)	10
Tepkisel davranma	Not ile tehdit etme (3), Sert tepki verme (2), Görmezden gelme (2), Okuldan uzaklaştırma (1)	
Toplam		75

Katılımcılar, öğrencilik yıllarında öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını kontrol etmek için yaptıkları çalışmalarını değerlendirmişlerdir. Tablo 5’te öğretmen görüşleri iletişim kurma, nasihat etme-uyarma, resmî işlemlere başvurma ve tepkisel davranma olmak üzere dört tema altında toplanmıştır. Öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Ö7 Elektrik-Elektronik Öğretmeni “*Derslere yönelik daha fazla ilgi çekici davranırlardı. Birebir iletişim kurarlardı ve bunların faydalarını gördük.*”

Ö11 İngilizce Öğretmeni “*Öğrenciyi ders bitiminde yanına çağırarak sohbet etmesi, o anki sıkıntıları öğrenmesi... Bir nevi öğrencinin orada kendisini önemsendiğini hissetmesi ve kalbine dokunduğunu bilinmesi önemliydi.*”

Ö13 Felsefe Öğretmeni “*Sorunlu öğrencilere sınıf içi görevler verirdi. Bazı öğrencilere nasihatlerde bulunur, veli toplantıları yapılırdı.*”

Ö22 Türkçe Öğretmeni “*Bazı öğretmenlerimiz bu durumu düzeltmek için sürekli arayış içerisinde oluyordular. Ders dışında öğrencilerle vakit geçirir, sorunlarını dinleme, öğrencilere yardım ve yol gösterirlerdi.*”

Ö43 Matematik Öğretmeni “*Velilerle sıkı iletişim kurarlardı. Sıkıntılı öğrenciler idare ile sürekli irtibattaydı. Onlara devamlı telkinlerde bulunuyorlardı. Onları kazanmak için çok uğraşıyorlardı.*”

Ö17 Sınıf Öğretmeni “*Rehberlik yaparlardı, Rehberlik servisine yönlendirirlerdi.*”

Ö1 Coğrafya Öğretmeni “*Öğretmenlerimizin bazıları sıra dayağı çekerdi. Hepimizi cezalandırırlardı. Bazen de sadece sorun çıkaran öğrencileri cezalandırırlardı.*”

Ö8 Felsefe Öğretmeni “*Fiziksel şiddet, disiplin kurulan sevk etme, nottan puan kesme ve dersten bırakma şeklinde olurdu.*”

Ö33 Sınıf Öğretmeni “*Anlık tepkiler, nasihatler gibi önlemler almaya çalışırlardı.*”

Ö36 Sosyal Bilgiler Öğretmeni “*Düzelteye yönelik bir şeyler yapmazlardı, olduğu gibi devam ederdi.*”

Katılımcıların, öğrencilik yıllarında yaşadıkları istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili anılarının mesleki yaşantılarına etkileri Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların yaşadıkları anıların mesleki yaşantılarına etkileri

Tema	Kodlar	f
Olumlu yansıma	Tecrübe elde etme (15), Yanlışlardan öğrenme (15), Anlayışlı davranma (8), Mesleki gelişime olumlu etki (5), Yapıcı davranma (4), Sorun Çözme (4), Empati kurma (3), Sabırlı olmayı öğrenme (3), Doğru yol gösterme (3), Sınıf yönetimine katkı (2), Hassas davranma (2), Öğrencilere karşı dikkatli davranma (1), öğrencileri önemseme (1) Nezaketle yaklaşma (1) İlgi gösterme (1), Disiplinli davranma (1), Tedbirli davranma (1)	70
Olumsuz yansıma	Olumsuz etkileme (4), Kişiliği olumsuz etkileme (3), Girişkenliğe engel olma (2)	9
Toplam		79

Tablo 6’da katılımcıların yaşadıkları anıların mesleki yaşantılarına etkileri incelendiğinde, bu anılarla tecrübe elde ettikleri, olumlu etkiledikleri az da olsa bazı katılımcıların bu olaylardan olumsuz etkilendikleri tablodan anlaşılmaktadır. Bu konu ile ilgili katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları aşağıda sunulmuştur.

Ö5 Tarih Öğretmeni *“Bu anılar mesleki hayatım için bana tecrübe kazandırdı. O dönemki öğretmenlerimizin eksikliğini şimdi elimden geldiği kadar öğrencilerime yaşatmamaya çalışıyorum.”*

Ö13 Felsefe Öğretmeni *“Daha önce karşılaştığımız bu tür olaylarla tekrar karşılaşmamız durumunda neler yapabileceğimizi veya ne yapmamamız gerektiğini biliyorum.”*

Ö33 Sınıf Öğretmeni *“Elbette meslek hayatımda bu tür davranışlara karşı hassas davranmaya ve nezaket ifadelerini daha çok kullanmaya başladım.”*

Ö34 Sınıf Öğretmeni *“Çok sık yaşadığım durumlar olmadığı için etkisi pek olmadı ama öğrencilerin hangi tür öğretmenleri sevip onları rol, model aldığına öğrenmiş oldum.”*

Ö41 Sınıf Öğretmeni *“O zamanlar peşin yargıda bulunduğumuz için mesleği yaparken daha iyi anlamış bulunmamız nedeniyle olumlu anlamda etki ediyor. Yanlışlardan ders alıp doğrular tatbik ediyorum.”*

Ö56 Görsel Sanatlar Öğretmeni *“Mesleğimin geliştirilmesi yönünde etkisi oldu. Örneğin bir öğrenciye karşı tutumun nasıl olması gerektiği konusunda yardımcı oldu.”*

Ö6 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni *“Şu an eskiden bazı öğretmenlerin haksız tavır ve davranışlar takındığını düşünüyorum. Haliyle öğrencilerime karşı daha çok dikkatli ve hakkaniyetli davranıyorum.”*

Ö19 Sınıf Öğretmeni *“Mesleki yaşamımda çocukları tehdit etmenin etkili olmadığını düşünüyorum.”*

Ö20 Sınıf Öğretmeni *“Girişkenliğimizi törpülediğine kaderimize razı, bir kişilik oluşturmamızı etkilemiş olduğunu düşünüyorum.”*

Ö21 Sınıf Öğretmeni *“Öğretmenliğin herkes tarafından yapılmaması kanısındayım. Aynı tutum ve davranışları yapmamaya özen gösteririm.”*

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, öğretmen anlatılarına dayalı olarak istenmeyen öğrenci davranışları, bu davranışlara karşı öğretmenlerin verdikleri tepkiler, istenmeyen davranışlara karşı öğretmen tutumlarının öğrencilere etkisi, istenmeyen davranışlara karşı öğretmen stratejileri ve bütün bunların hâlen öğretmenlik yapan öğretmenlerin, mesleki yaşantılarını nasıl etkilediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu anlatılarda öncelikle öğretmenlerin, öğrencilik yıllarında ne tür istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, hali hazırda öğretmenlik mesleğini aktif olarak sürdüren öğretmenlerin öğrencilik yıllarında karşılaştıkları istenmeyen davranışlar fiziksel, psikolojik ve sözel istenmeyen davranışlar şeklinde gruplandırılmıştır. Öğretmenler, öğrencilik yıllarında akran şiddeti, öğrenciler arasında kavga, akran baskısı, küfür, küçük düşürücü davranışlar ve hakaret gibi istenmeyen davranışlara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Eğitim sistemimizde

şiddetin/istenmeyen davranışların nedenleri incelendiğinde yüksek miktarda bir çeşitliliğe rastlanmaktadır. Bu durum aynı zamanda sayısal bakımdan da artış olduğunu göstermektedir (Sümer & Aydın, 1999). Okulda şiddet olaylarına öğretmen adayı öğrencilerin anlatılarından bakıldığı bir çalışmada fiziksel şiddet olaylarının geçmişte de sıkça görüldüğü, şiddet davranışlarının başında *tokat vurmak, sıra dayağı atmak ve tekme tokat vurmak* geldiği belirlenmiştir (Gündüz, 2015). Araştırmada öğretmenler, öğrencilik yıllarında en fazla akran zorbalığı ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Alanyazın, öğrencilerin okullarda bu davranışlarla karşılaştıklarını göstermektedir. Sarı (2019) tarafından yapılan bir araştırmada “öğrencilerden akran zorbalığına maruz kalanların % 14,1, akran zorbalığı uygulayanların ise %8,6’lık paya sahip” olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilik yıllarında karşılaştıkları istenmeyen davranışlardan biri de “arkadaşlarıyla kavga etme” eylemidir. Benzer bulgular yakın zamanda yapılan araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Özdaş ve Akpınar (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, kavga etme eyleminin “çoğu zaman” düzeyinde gerçekleştiği, benzer bir bulgunun Yüksel (2005) tarafından yapılan araştırmada da elde edildiği görülmektedir. Kök (2007) tarafından yapılan araştırmada, genel liselerde en fazla hakaret, sarkıntılık, iftira ve kavga etme davranışlarının görüldüğü tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada da (Sugai & Horner, 2002) kavga, şiddet, zorbalık, okuldan kaçma gibi davranışların sıklıkla meydana geldiği tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde geçmiş yıllarda da istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşıldığı, bu durumun yapılan araştırma sonuçlarına (Akpınar & Özdaş, 2013a; Akpınar & Özdaş, 2013b; Balay & Sağlam, 2008; Borg & Falzon, 1989; Demir, 2013; İnci, 2014; Külekçi Akyavuz, 2019; Sadık, 2006; Siyez, 2009; Teyfur, 2015) göre hâlâ devam ettiğini göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt amacında istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öğretmenlerin tepkileri sorgulanmıştır. Öğretmenlerin bu davranışlara olumlu ve olumsuz tepkilerde buldukları sonuçlardan anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaştıklarında en fazla nasihatte buldukları, öğrencileri uyardıkları, sorunları çözmek için alternatif arayışlara girdikleri görülmektedir. Alanyazında benzer sonuçlara sahip çalışmalar bulunmaktadır. Erdem (2016) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı mücadelede en çok davranışın yanlış olduğunu anlatma, kuralları hatırlatma ve olumsuz davranışın nedenlerinin araştırılması yöntemleri kullandıkları tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada (Gangal & Öztürk, 2019) öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını azaltmak ve bu davranışları ortadan kaldırmak için öğrencileri uyardıkları ve onlara kuralları hatırlattıkları ortaya konulmuştur. Benzer bir araştırmada öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları için çocuklarla konuştukları ve aileleriyle işbirliği yaptıkları tespit edilmiştir (Siyez, 2009). İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşan öğretmenlerin bir kısmının da olumsuz tepki gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu tepkiler arasında davranışların önemsenmemesi, öğrencilerin disiplin kurulan sevk edilmesi, öğretmenlere sert tutum sergilemeleri öğrencileri notla cezalandırmaları fiziksel müdahale gibi eylemler sıralanmıştır. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşmalarında olayı kişiselleştirmeden sadece problem hakkında konuşarak (Başar, 2016) önemli ölçüde sorunları çözeceği beklenmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt amacında öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tepkilerinin öğrencileri nasıl etkilediği sorgulanmıştır. Bu kategoride katılımcıların olumlu ve olumsuz iki şekilde görüş belirttikleri görülmektedir. Görüşler incelendiğinde katılımcıların, öğretmenlerinin gösterdikleri tepkilerden olumsuz etkilendikleri araştırma bulgularından anlaşılmaktadır. Katılımcılar, öğretmenlerinin olumlu tepki göstermeleri neticesinde olumlu bir ortamın oluştuğunu, istenmeyen öğrenci davranışlarının sayısında

azalma olduğunu ve sınıfta düzenin oluşmasına katkı sağladığını belirtilmiştir. Ancak bazı katılımcılar da öğretmenlerinin tutum ve davranışlarının öğrenciyi olumsuzluğa sevk ettiği, istenmeyen öğrenci davranışlarını bir süreliğine bastırdığı, bunun sonucunda öğrencilerin kendilerini değersiz hissettiği, dersi, okulu ve öğretmeni sevmediği, öğrencinin umursamaz tavır takındığı gibi olumsuz sonuçların ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Öğrenme öğretme sürecinde öğretmenin rolü tartışılmazdır. Öğretmenin tutumu, davranışları, mesleki tecrübesi, birikimi, kullandığı yaklaşım vb. durumlar öğrencilerin davranışları üzerinde önemli etkiye sahiptir (Özdaş, 2013). Öğretmenin öğrenme-öğretme sürecinde sergilediği davranışlar, öğrencilerle etkileşim biçimi öğrencilerin davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Pehlivan, 2008). Öğretmenlerde mesleki deneyim yetersizliği, sınıf yönetimi konusundaki deneyim eksikliği, bunun üzerine varsa olumsuz tutum ve davranışları öğrencilerde istenmeyen davranışlara sebep olabilmektedir. Bu sonuçlardan hareketle, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin güçlendirilmesi ve öğrencilerle farklı iletişim yolları konusunda tecrübelerini arttırmalarının istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt amacında öğretmenlerin istenmeyen davranışları kontrol etmek için neler yaptıkları sorgulanmıştır. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaştıkları zaman öğrenci ve velilerle iletişim kurdukları, öğrencilere nasihat buldukları, onları uyardıkları, disiplin kuruluna sevk etme gibi resmî işlemlere başvurdukları ve bu davranışlara karşı tepkisel davrandıkları tespit edilmiştir. Alanyazında bu sonuçları destekleyen çalışmalar mevcuttur. Medikoğlu ve Dalaman (2018) tarafından yapılan araştırmada istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmek için öğretmenlerin kuralları hatırlattıkları, öğrencileri uyardıkları ve aileler ile iletişime geçtikleri tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada istenmeyen davranışlara karşı kullanılan yöntemlerin başında, öğrencilerle konuşma ve onları sözsüz uyarma geldiği tespit edilmiştir (Korkut, 2018). Benzer araştırmalarda öğretmenlerin öğrencileri uyardıkları ve veliler ile görüşme yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır (İnci, 2014; Külekçi Akyavuz, 2019; Özmen, 2017; Tunç, Yıldız & Doğan, 2015). Başka bir araştırmada da öğretmenlerin, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmek için öğrencilere sorumluluk verme, olumlu davranışlarını ödüllendirme, sözel uyarı ve bireysel görüşme yöntemlerini kullandıkları tespit edilmiştir (Gökden Kaya & Ataman, 2017). Bu araştırmanın bulguları ve ilgili alanyazın incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışlarının geçmişten günümüze eğitim sistemimizin bir sorunu olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu sorunların sonraki süreçlerde de devam edeceği ihtimal dâhilindedir. Araştırma bulguları, ilgili literatür ile karşılaştırıldığında geçmişte yaşanan sorunların günümüzde de yaşandığı, bu sorunları çözmek için benzer yöntemlere başvurulduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın beşinci alt amacında yaşanan bu anı veya anıların şuan öğretmenlik mesleğini icra eden öğretmenlerin mesleki yaşantılarını nasıl etkilediği sorgulanmıştır. Öğretmenlerin büyük bir kısmı öğrencilik yıllarında yaşanan bu olaylarla ilgili önemli tecrübeler elde ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, olumlu davranış sergileyen öğretmenlerini örnek aldıkları görüşü ön plana çıkmaktadır. Mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda daha başarılı oldukları (Meister & Melnick, 2008) bilinmektedir. Mesleki tecrübe, okullar arasında büyük bir eşitsizlik kaynağı olarak kabul edilmektedir (Rice, 2013). Katılımcıların geçmişteki tecrübelerden istifade etmeleri önemli kazanımdır. Mesleki tecrübe, birikimle ve zamanla oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencilik yıllarındaki olaylardan, tutum ve davranışlardan yola çıkarak günümüzde yaşanan sorunlara çözüm bulmalarının öğretmenlerde önemli bir tecrübeye kaynaklık ettiği düşünülmektedir. Katılımcıların, öğrencilik yıllarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu

davranışlara karşı öğretmenlerinin tutum, tavır ve davranışları katılımcıların günümüzde öğretmenlik mesleğini icra etmelerini çoğunlukla olumlu yönde etkilemektedir.

Sonuç olarak katılımcıların, öğrencilik yıllarında fiziksel, psikolojik ve sözel gibi farklı türlerde istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştıkları görülmektedir. Katılımcıların gösterdikleri bu davranışlara karşılık öğretmenlerin istenmeyen bu davranışları ortadan kaldırmak ve en aza indirmek için katılımcılara nasihatte buldukları, okul yönetiminden yardım aldıkları, veli ve öğrencilerle iletişim halinde oldukları, sert tutum gösterdikleri, öğrencileri olumsuz şekilde uyardıkları ve onları önemsemedikleri görülmektedir. Katılımcılara göre öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara karşı gösterdikleri tepkiler kendilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Katılımcıların, öğrencilik yıllarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı öğretmenlerinin tutum, tavır ve davranışları katılımcıların günümüzde öğretmenlik mesleğini icra etmelerini etkilemektedir. Son olarak katılımcılar yaşadıkları anıların mesleki yaşantılarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

5. ÖNERİLER

İstenmeyen öğrenci davranışlarının varlığı okullarımızın bir gerçeğidir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu sorunlarla karşılaşmaktadır. Muhtemelen bu davranışlar gelecekte de karşımıza çıkacaktır. İstenmeyen öğrenci davranışlarını tamamen ortadan kaldırmak mümkün gözükmediğine göre bu davranışlarla baş etme yöntemlerini bilmek, oluşan olumsuz etkilerini en aza indirmek için çalışmalar yapılmasında fayda vardır. Bu amaçla; öğrencilere istenmeyen öğrenci davranışların sebep olduğu etkiler, drama, oyun gibi yöntemlerle gösterilebilir. Öğrencilerin empati yeteneklerini geliştirmek ve kendi aralarında etkili iletişim kurmalarını sağlamak için işbirliğine dayalı çalışmalar yaptırılabilir. Öğretmenlere, istenmeyen öğrenci davranışlarını olumlu yönetmek için öğretmenler uzman desteği sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B. & Özdaş, F. (2012). An analysis of high school students' misbehaviors and the punishments given (The case of Diyarbakır province). *International Journal of Arts and Commerce*, 1(2), 37-47.
- Akpınar, B. & Özdaş, F. (2013b). Lise disiplin sorunlarının sınıf değişkeni açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4), 1365-1376.
- Akpınar, B. & Özdaş, F. (2013a). Lise disiplin sorunlarının cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2013) 20-29.
- Al Qahtani, N. S. S. (2016). The undesirable behaviors of students in academic classrooms, and the discipline strategies used by faculty members to control such behaviors from the perspective of the college of education students in King Saud University. *International Education Studies*, 9(3), 197-211.
- Aldrup, K., Klusmann, U., Lüdtke, O., Göllner, R., & Trautwein, U. (2018). Student misbehavior and teacher well-being: testing the mediating role of the teacher-student relationship. *Learn and Instruction* 58, 126–136.
- Arslan, M. (2019). *Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışları yönetme stratejilerine ilişkin bir inceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.

- Babad, E. (2009). *The social psychology of the classroom*. NewYork: Taylor & Francis e-Library.
- Balay, R. ve Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(5), 1-24.
- Başar, H. (2016). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Borg, M. G., & Falzon, J. M. (1989). Primary school teachers' perception of pupils' undesirable behaviours' (abstract). *Educational Studies*, 15(3), 251-260.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cemaloğlu, N. (2007). Disiplin ile ilgili kavramlar, ilkeler ve uygulamalar. *Millî Eğitim*, (175), 8-23.
- Çimen, K. L. & Karaboğa, Y. (2015). Yönetici ve öğretmenlerin ortaöğretim okullarındaki disiplin sorunlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3, 613-628.
- D. F. Reed, & C. Kirkpatrick, (1998). *Disruptive Students in the Classroom: A Review of the Literature*, Metropolitan Educational Research Consortium: Richmond, VA.
- Demir, F. (2013). *Ortaokullarda öğrencilerin disiplinsiz davranışları ve bu davranışların sebepleri (Batman ili merkez ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demirtaş, H. Cömert, M. & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Elliot, J. (2005). *Using narrative in social research: qualitative and quantitative approaches*. London: Sage Publications.
- Erdem, H. (2016). *İlkokul öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kullandıkları yöntemler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Gangal, M. & Öztürk Y. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında istenmeyen davranışlar ve başa çıkma yolları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 1100-1118.
- Gökden Kaya, N. & Ataman, A. (2017). Üstün yetenekli öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 835-853.
- Gündüz, M. (2015). İlk ve orta öğretimde uygulanan şiddet olaylarına öğretmen aday öğrencilerin anlatılarından bakmak. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, 71-86.
- İnci, G. (2014). *Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içi davranış sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kazu, H. (2007). Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve değiştirilmesine yönelik stratejileri uygulama durumları. *Millî Eğitim Dergisi*, 175,57-66.

- Korkut, G. (2018). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin disiplin stratejileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Külekcı Akyavuz, E. (2019). *İlkokul öğrencilerinin sergiledikleri istenmeyen davranışlar*. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(35), 30-40.
- Ladd, H. F. & Sorensen, L. C. (2017). Returns to teacher experience: Student achievement and motivation in middle school. *Education Finance and Policy*, 12(2), 241-279.
- Marzano, R. J., Marzano, J. S. & Pickering, D. J. (2008). *Etkili sınıf yönetimi stratejileri*. (S. Sakacı, Çev.) İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları.
- Medikoğlu, O. & Dalaman, O. (2018). Öğretmenlerinin derste karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara yönelik çözüm stratejileriyle ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-32.
- Meister, D. G. & Melnick, S. A. (2003). National new teacher study: Beginning teachers' concerns. *Action in Teacher Education*, 24(4), 87-94.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Sage. New York.
- Özdaş, F. & Akpınar, B. (2018). Ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1489-1501.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Özmen Z. K. (2017). Öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışlarında kullandıkları başa çıkma yöntemleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(4),55-71.
- Öztürk, B. (2019). Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi. Emin Karip (Ed.) *Sınıf yönetimi içinde* (149-192), Ankara: Pegem A Yayınları.
- Pehlivan, H. (2008). *Etkili öğretim için öğretmen davranışları*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Plax, T. G., Kearney, P. & Tucker, L. K. (1986). Prospective teachers' use of behavior alteration techniques on common student misbehaviors, *Communication Education*, 35(1), 32-42.
- Rice, J. K. (2013). Learning from experience? evidence on the impact and distribution of teacher experience and the implications for teacher policy. *Education Finance and Policy*, 8(3), 332-348.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvengen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarı, K. (2019). *Akran zorbalığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Semerci, N. & Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-146.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 67-80.
- Sugai, G., & Horner, R. (2002). The evolution of discipline practices: school-wide positive behavior supports. *Child & Family Behavior Therapy*, 24(1-2), 23-50.
- Sümer, Z. H., Aydın, G. (1999). Incidence of violence in Turkish schools: A review. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 21, 335–347.
- Teyfur, M. (2015). Undesirable student behaviours encountered by primary school teachers and solution proposals. *Educational Research and Reviews* 10(17), 2422 - 2432 .
- Tunç, B. Yıldız, S., & Doğan, A. (2015). Meslek liselerinde disiplin sorunları, nedenleri ve çözümü bir durum analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2). 384-403.
- Türnüklü, A., Zoraloğlu, Y. & Gemici, Y. (2001). İlköğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları. *Eğitim Yönetimi*, 7(27), 417-441.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, A. (2005). *İlköğretim I. kademe 1., 2. ve 3 sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen gözlem ve görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.